

Onderwerp Governance voor warmtenetten in Haarlem	
Nummer	2019/691719
Portefeuillehouder	Berkhout, R.A.H.
Programma/beleidsveld	4.1 Duurzame stedelijke ontwikkeling
Afdeling	ECDW
Auteur	Dijk, W.J.S. van
Telefoonnummer	023-5113912
Email	w.v.dijk@haarlem.nl
Kernboodschap	In Haarlem kennen we verschillende soorten initiatieven voor de aanleg van warmtenetten. We onderscheiden burgerinitiatieven, marktinitiatieven en warmtenetten waarbij de gemeente (samen met partners) het initiatief voor aanleg neemt. De raad neemt besluiten over de in Haarlem te gebruiken duurzame bronnen (juni 2019), de betaalbaarheid (december 2019) en met deze nota over de organisatie en governance van de warmtetransitie. Om samenhang aan te brengen tussen de verschillende (soorten) initiatieven, de energietransitie in goede banen te leiden en marktsturing te voorkomen m.b.t. de gemeentelijke doelstellingen heeft de gemeente een eigen handelingsperspectief opgesteld. Dit perspectief legt de doelen en uitgangspunten van de gemeente vast. De bestuurlijke doelen betreffen het realiseren van een duurzame stad, een betaalbare energietransitie en aanvaardbare (financiële) risico's. Daaraan toegevoegd de ambitie om in 2040 Haarlem aardgasvrij te hebben gemaakt. De 10 geformuleerde uitgangspunten gaan over haalbaarheid, marktordening, draagvlak, tempo en duurzame randvoorwaarden. De manier waarop de gemeente haar uitgangspunten het beste kan borgen verschilt per soort project en wordt per situatie voor besluitvorming voorgelegd. Hiervoor onderzoekt het college welke instrumenten geschikt zijn om deze principes in elk project te verankeren.
Behandelveorstel voor commissie	De commissie beheer wordt verzocht advies te geven aan de raad over het voorstel van het college in paragraaf 2 en over de wijze van agendering van het raadsstuk in de raadsvergadering.
Relevante eerdere	- Informatienota Versnelling van het Duurzaamheidsprogramma

1. Inleiding

In Haarlem kennen we verschillende soorten initiatieven voor de aanleg van warmtenetten. In het Ramplaankwartier onderzoekt een groep bewoners, samen met de TU Delft en gemeente de mogelijkheid van een collectief warmtenet in de wijk. In Schalkwijk en Meerwijk werken corporaties, gemeente en (deels) commerciële partijen samen aan de ontwikkeling een warmtenet. Enige tijd geleden toonde een marktpartij zich geïnteresseerd in het aanleggen van een warmtenet in andere delen van de stad.

De kansen voor geothermie als bron voor collectieve warmtevoorzieningen worden onderzocht door een samenwerkingsverband van markt, ministerie, provincie en gemeente Haarlem.

In het landelijk klimaatakkoord, dat dit najaar officieel wordt ondertekend, is afgesproken dat gemeenten de regie in de energietransitie hebben. Vanuit die regierol moet de gemeente sturen en toezien op een efficiënte en effectieve uitvoering van alle initiatieven binnen de warmtetransitie, en op de ontwikkeling van warmtenetten. Om deze regierol goed in te kunnen vullen sluit het college marktsturing uit en legt een aantal kaderstellende besluiten aan de raad voor. Deze besluiten hebben naast governance (rolverdeling en -invulling voor samenwerking met partijen) onder andere betrekking op duurzame bronnen (nota nr. juni 2018) en op betaalbaarheid (december 2019) (Bijlage tijdlijn bestuurlijke besluitvorming energietransitie). De op te stellen Transitie Visie Warmte (april 2020) beschrijft op welke manier wijken van het aardgas afgaan en in welk tijdspad. De wijken die voor 2030 aardgasvrij worden, worden hierin al concreet benoemd.

In deze nota 'Handelingsperspectief en kaders voor governance' schept het college duidelijkheid over de organisatie van het werkveld rondom warmtenetten. Hierin worden uitgangspunten, rol en positie van de gemeente ten opzichte van betrokken partijen binnen dit dossier vastgelegd. Binnen de samenwerking bij warmtenetten staat de gemeente voor het publiek belang. Dit vraagt om extra aandacht voor het collectieve voorzieningen zoals warmtenetten betreft, omdat dit exclusieve netten zijn waar concurrentie (bijna) niet mogelijk is. Op basis van de initiatieven die we nu in Haarlem zien, zien we voor de invulling van de gemeentelijke rol verschillende mogelijkheden: een gemeentelijke warmtebedrijf, deelneming, kaderstelling en aan de markt overlaten.

Gemeentelijke beleidsdoelstellingen

Binnen het warmtedossier streeft de gemeente naar bestuurlijke doelen, zoals een duurzame stad, betaalbaarheid, gezonde financiële positie etc. Deze doelen, te samen met uitgangspunten binnen dit dossier vormen de basis voor een handelingsperspectief. De uitgangspunten uit het gemeentelijk handelingsperspectief komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van partners. We onderzoeken hoe deze uitgangspunten het beste geborgd kunnen worden in de verschillende initiatieven in de stad. Eén van de manieren om dit te doen is het faciliteren van samenwerking tussen initiatieven op basis van een gedeelde waarde propositie in de vorm van stadsprincipes. Deze stadsprincipes zijn deels bestuurlijk-politiek (duurzaam, betaalbaar, aansluitplicht), deels

technisch/financieel (verlagen warmtevraag, langjarige contracten, compatible, open net), en deels organisatorisch (transparant, draagvlak, gelijk speelveld) en zijn afgeleid van de gemeentelijke uitgangspunten.

Het college vraagt van alle partijen die in Haarlem actief (willen) zijn in het ontwikkelen en beheren van warmtenetten deze principes te onderschrijven.

Van beleidsdoelstellingen naar project

De verschillende oplossingen en initiatieven vragen om verschillende rollen van de gemeente.

Generieke uitspraken over de rol die de gemeente Haarlem in de hele stad in wil nemen ten aanzien van de energietransitie zijn dan ook niet te geven. Mogelijk moet een concessie worden uitgegeven, deelgenomen worden aan een initiatief middels een financieel belang, of een exploitatiebijdrage aan een partner worden verstrekt.

Een warmteplatform is nodig om de initiatieven te coördineren.

Om voor deze verschillende (soorten) initiatieven duidelijkheid te scheppen over de kaders en om samenwerking/afstemming te faciliteren kan een warmteplatform Haarlem worden ontwikkeld.

Hierin zijn alle bedrijven die in de Haarlemse warmtebranche actief zijn, vertegenwoordigd. Dit zijn mogelijk producenten of leveranciers van warmte, exploitanten van een transport- of distributienet of een integraal warmtenet. De stadsprincipes geven richting aan de samenwerking in dit platform. In dit platform worden de activiteiten in de stad afgestemd, zodat optimaal gebruik kan worden gemaakt van schaarse bronnen, grondstoffen en ruimte in de ondergrond. Kansen om werk met werk te maken kunnen zo beter worden benut.

Naast het borgen van de uitgangspunten heeft het voorgestelde warmteplatform als doel om ook in ruimtelijke zin af te stemmen wat betreft beschikbare bronnen (bv geothermie en restwarmte uit datacenters) en de aanleg van transport- en distributienetwerken voor de hele stad.

Het starten van nieuwe projecten of het uitbreiden van bestaande projecten is nadrukkelijk niet de doelstelling van het platform.

2. Voorstel aan de raad

Het college stelt de raad voor:

1. In te stemmen met het benaderen van de warmtemarkt in Haarlem vanuit de bestuurlijke doelen en uitgangspunten zoals verwoord in het handelingsperspectief;
2. In te stemmen met de eerste aanzet tot kaders voor de governance structuur en opdracht te geven deze nader uit te werken;
3. In te stemmen met het op project niveau bepalen van de voorkeursrol van de gemeente;
4. In te stemmen met het ontwikkelen van een overlegstructuur (warmteplatform) en deze te baseren op gedeelde waarden (stadsprincipes).

3. Beoogd resultaat

Het college neemt na het besluit over duurzame bronnen nu een besluit over de organisatie van collectieve warmtenetten in Haarlem. Het college sluit marktsturing uit en schept duidelijkheid over haar uitgangspunten in de samenwerking met partners in de energietransitie in Haarlem. De uitgangspunten zijn niet vrijblijvend. De gemeente definieert haar eigen rol en instrumenten bij het toepassen van de uitgangspunten per situatie. Samenwerking wordt bevorderd door het afstemmen van warmte initiatieven in een warmteplatform.

Na dit besluit wordt een besluit over de betaalbaarheid van de warmtetransitie opgesteld.

4. Argumenten

1. De Haarlemse duurzaamheidsdoelstellingen worden geborgd

Door de kaders als uitgangspunt te nemen voor de rol van de gemeente en de samenwerking met partijen, kan de gemeente sturen op de realisatie van de duurzaamheidsdoelstelling om in 2040 aardgasvrij te zijn. Het college vraagt van partijen die in Haarlem actief (willen) zijn in het ontwikkelen en beheren van warmtenetten binnen deze kaders samen te werken.

2. De kaders scheppen duidelijkheid voor investeringen in warmtenetten in Haarlem

Vanuit haar regierol legt de gemeente kaders neer waarbinnen vastgoedeigenaren, netbeheerders, warmtebedrijven, de gemeente en andere betrokken partijen investeringsbeslissingen kunnen nemen.

3. Geen generieke oplossing in verband met verschillende soorten initiatieven

Omdat de bekende en toekomstige initiatieven zo verschillend van aard zijn, en een eigen investerings- en risicoprofiel hebben, ligt een generieke lijn (de markt is altijd aan zet, of een keuze voor een gemeentelijk energiebedrijf) voor de hele stad niet voor de hand. Een rolbepaling en governance model wordt dan ook op maat per warmteproject aan de raad voorgelegd.

4. Door samen te werken kan effectief omgegaan worden met schaarse grondstoffen en ruimte

Door samen te werken binnen het warmteplatform kunnen partijen kennis uitwisselen en werk afstemmen. Zo kunnen bijvoorbeeld dimensionering van transportleidingen en het regelen van lokaal benodigde elektriciteit op elkaar worden afgestemd door de gezamenlijke warmte- en ruimtevraag als uitgangspunt te nemen.

5. Risico's en kanttekeningen

1. Kaders zijn mogelijk niet afdwingbaar

De mate waarin de gemeentelijke kaders afdwingbaar zijn, is per situatie verschillend. Per initiatief moeten worden onderzocht wat de meest effectieve instrumenten zijn.

2. Maatwerk voor governance per initiatief blijft noodzakelijk

De rol die de gemeente kiest voor het verankeren van haar doelstellingen en effectieve realisatie, verschillen per type project.

3. Het warmteplatform is geen substituut voor het uitbreiden/starten van nieuwe projecten

De samenwerking in het warmteplatform zet in op het verhogen van effectiviteit door samenwerking. Het platform heeft geen mandaat, of juridische entiteit, om nieuwe projecten te starten of bestaande projecten uit te breiden.

6. Uitvoering

Enkele van onze samenwerkingspartners hebben de kaders zoals hier omschreven getoetst. Nadat de raad de nota heeft vastgesteld, wordt de vorm voor het warmteplatform uitgewerkt. Actieve partijen worden uitgenodigd om op managementniveau aan het warmteplatform deel te nemen. De gemeente zit dit platform voor. Per project wordt beoordeeld hoe de principes kunnen worden toegepast. Hiervoor wordt per warmtenet besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Onderliggende nota en raadsbesluit vormen de eerste aanzet voor de governance structuur rondom warmtenetten in Haarlem. Het is richtinggevend voor de nader te ontwikkelen structuur. Naarmate deze structuur concreter wordt krijgen thema's als sturing en beheersing nadere invulling. Onderwerpen die hierbij aan bod komen zijn onder andere exit strategie, betrokkenheid raad etc.

7. Bijlagen

1. Handelingsperspectief en kaders voor governance
2. Tijdlijn bestuurlijke besluitvorming energietransitie